

Unapređenje pristupa tržištu rada za izbeglice i tražioce azila:

Ključne izmene Zakona o zapošljavanju stranaca



Nove odredbe Zakona o zapošljavanju stranaca koje se odnose na izbeglice i tražioce azila stupile su na snagu 1. februara 2024. godine. Odredbe ukidaju lične radne dozvole za izbeglice i tražioce azila i skraćuju period nakon kojeg im je omogućen pristup tržištu rada u Srbiji. Izmene ovog zakona olakšavaju postupak zapošljavanja izbeglica i tražioca azila i omogućavaju im lakše ostvarivanje prava na rad.

Mart, 2024.

[Zakonom o azilu i privremenoj zaštiti](#) tražiocima azila i osobama kojima je priznato pravo na azil garantovan je pristup tržištu rada. Ovo pravo dalje je regulisano Zakonom o zapošljavanju stranaca koji definiše uslove i postupak zapošljavanja stranaca. U junu 2023. godine Ministarstvo unutrašnjih poslova usvojilo je izmene ovog zakona koje značajno unapređuju položaj tražioca azila i izbeglica na tržištu rada.

Najznačajnija novina u zakonu jeste ukidanje lične radne dozvole.¹ Od 1. februara, pravo na rad u Srbiji tražioci azila i osobe kojima je odobren azil ili privremena zaštita ostvaruju bez izdate dozvole. Pravo na rad, ove osobe imaju tokom važenja ličnih dokumenta koje poseduju. Pristup tržištu rada, tražioci i izbeglice mogu ostvariti uz minimalnu dokumentaciju - ona podrazumeva ličnu kartu, potvrdu o pravnom statusu i uverenje o posedovanju evidencijskog broja stranca (EBS).

Izmenama Zakona takođe se skraćuje i period čekanja izbeglica i tražioca azila na mogućnost

njihovog zapošljavanja. Od 1. februara, izbeglice i tražioci azila u Srbiji pravo na rad mogu da ostvare 6 meseci od dana podnošenja zahteva za azil, umesto ranijih 9 meseci. Nakon isteka 6 meseci, poslodavci su u mogućnosti da ove pojedince odmah legalno zaposle, bez dodatnih komplikovanih procedura.

Na kraju, izmene zakona pojednostavljaju i proces zapošljavanja za strance sa odobrenim privremenim boravkom. Propisan je jedinstveni postupak za ostvarivanje prava na privremeni boravak i rad i izdavanje jedinstvene dozvole koja može da važi do tri godine uz mogućnost njenog produžavanja. Ova odredba naročito je značajna za osobe sa humanitarnim boravkom, među kojima se nalaze i žrtve trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja.

Izmene Zakona olakšavaju pristup tržištu rada izbeglica i tražilaca azila u Srbiji koji je dugo bio predmet spora. Prethodni zakon predviđao je da tražioci azila zahtev za ličnu radnu dozvolu podnesu 9 meseci nakon podnošenja zahteva za azil. Osobama sa priznatim pravom na azil, sa druge strane, bila je garantovana mogućnost podnošenja zahteva za lične radne dozvole neposredno po dobijanju pozitivne odluke. Ovakvo pravilo za izbeglice ipak nije imalo značajnijeg uticaja. Vrlo često i izbeglice i tražioci azila čekali su na mogućnost zaposlenja više od 9 meseci - dužina trajanja postupka azila, činjenica

¹ Pristup tržištu rada u skladu sa prethodnom verzijom Zakona o zapošljavanju stranaca ostvarivao se dobijanjem radne dozvole koju izdaje Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ). Zajedno sa žrtvama trgovine ljudima, tražioci azila i izbeglice spadali su u posebnu kategoriju stranaca kojima je NSZ izdavala lične radne dozvole. Lična radna dozvola izdavala se na zahtev tražilaca azila i izbeglica, a postupak podnošenja i izdavanja, kao i trajanje ovog dokumenta, varirali su u zavisnosti od pravnog statusa osobe za koju se izdavala.

Unapređenje pristupa tržištu rada za izbeglice i tražioce azila:

Ključne izmene Zakona o zapošljavanju stranaca



da tražioci azila ne podnesu odmah po dolasku u Srbiju zahtev za azil, dužina trajanja procedure izdavanja i produžavanja lične radne dozvole, sprečavali su zaposlenje tražioca azila i izbeglica koje bi im obezbedilo egzistenciju. Imajući u vidu ove probleme, predlog skraćivanja vremenskog roka na javnoj raspravi o izmenama Zakona o zapošljavanju stranaca, istakli su i predstavnici [Saveta za izbeglice Centra za istraživanje i razvoj društva IDEAS](#).

Osim vremenskog roka, prepreka u zapošljavanju izbeglica i tražilaca bila je i komplikovana procedura izdavanja lične radne dozvole i visoke administrativne takse. Zahtev za ličnu radnu dozvolu bio je na srpskom jeziku, na ćirilici. Posebno problematična je bila republička administrativna taksa - za izdavanje dozvole za zapošljavanje bilo je potrebno uplatiti iznos od 16.530 dinara, kao i taksa za zahtev u iznosu od 380 dinara.² Visoka administrativna taksa morala je biti naplaćena svaki put prilikom podnošenja

zahteva za izdavanje ili produžavanje lične radne dozvole, što je naročito uticalo na tražioce azila koji su taksu morali da plaćaju na svakih 6 meseci koliko je trajala njihova radna dozvola.

Prethodno uređenje oblasti zapošljavanja izbeglica i tražioca azila često je odvrćalo strance da zatraže azil u Republici Srbiji ili ih je navodilo na pristup „crnom tržištu rada“ gde su dalje bili izlagani drugim rizicima ugrožavanja ljudskih prava. Legalno zapošljavanje jedan je od faktora od kojih zavisi i uspešna integracija osoba u društvo u kojem se nalaze. Osim što ljudima obezbeđuje sredstva za ekonomsku stabilnost, ono pojedincima omogućava da ravnopravno učestvuju u aktivnostima u zajednici. Pomenute izmene poboljšavaju položaj izbeglica i tražioca azila na tržištu rada i olakšavaju njihovo zapošljavanje u Srbiji. Podrazumevaju otvoreniji pristup tržištu rada u Republici Srbiji, usklađen i sa praksom država članica EU.

² Postojala je mogućnost oslobađanja od takse, ali ona se odnosila samo na osobe koje borave u Centrima za azil, Prihvatnim centrima, ustanovama socijalne zaštite i na osobe koje su korisnici socijalne pomoći.